

Tentoonstelling

Middelpunt Amsterdam

Kunsteniers als Sol LeWitt en Lawrence Weiner werken graag voor de Amsterdamse galerie Art & Project, die tot 2001 bestond. Hun legendarische collectie 'bulletins' is nu integraal te zien in Nederland.
Door Sandra Jongeneelen

Vorget New York, London of Paris. Wie in de jaren zeventig wilde weten waar te zijn, die kwam er omging, niet via Amsterdam. Daar zat het Stedelijk Museum samen met galerie Art & Project, die in 1968 opende, opende daarbij een belangrijke rol. Al vroeg toonden ze werk van internationale kunstenaars die in de decennia daarna zouden opvoeren tot beroemde namen: Sol LeWitt, Lawrence Weiner, Daniel Buren, maar ook Richard Serra en Jan Dibbets en Ger van Elk. Galeriedirecteur Geert van Beijeren en Adriaan van Ravesteijn van Art & Project waren ook betrokken bij het verzamelen van deze werken. Het Kröller-Müller Museum, het Gemeentemuseum Den Haag en Museum Boijmans Van Beuningen. Het Museum of Modern Art (MOMA) in New York kreeg de bulletins die tussen 1968 en 1989 verschenen. Zo jaargedrukt organiseerde het museum daar een tentoonstelling over 'Six in Six' (de collectie van 156 stuks voor het eerst te zien in Nederland).

Het woord 'bulletin' klinkt een beetje belagert, maar in dit opzicht kan het worden opgevat. Bijvoorbeeld in de 19e eeuw werden ook bulletins als kort bericht verspreid. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de Amerikaanse Burgeroorlog, toen de Amerikaanse regering gebruik maakte van de pers om de burger te informeren over de voortgang van de oorlog. Het woord 'bulletin' klinkt een beetje belagert, maar in dit opzicht kan het worden opgevat. Bijvoorbeeld in de 19e eeuw werden ook bulletins als kort bericht verspreid. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de Amerikaanse Burgeroorlog, toen de Amerikaanse regering gebruik maakte van de pers om de burger te informeren over de voortgang van de oorlog.

Negatieve
Soms was het publiek onderdrukt van een bericht. In Jan Dibbets' bulletin stond het verzoek de helft van het blad terug te sturen (gebruikt werd het verzoek). In de galerie in Amsterdam hangen platen met stampen van de pers, die de mislukte poging van de teruggeleverde exemplaren. Om dit soort conceptuele kunst draait het ook bij New Yorker Robert Barry, die van zijn bulletin een gedrukt exemplaar maakte. Aan de voorkant van zijn blad stond het verzoek de pers om de opentingsuren van zijn show. Binnenin type hij de zin: 'During the exhibition the gallery will be closed.' Het publiceerde van Ian Wilson, die de lezer een lang bulletin stuurde met alleen de datum. Er was geen tentoonstelling. Daniel Buren speelde de kroon. Op zijn verzoek werd bulletin 24 zelfs niet gepubliceerd.

De eerste tien jaar (1968 en 1989) van de pers. Het waren de jaren waarin de conceptuele kunst bloeide, met Amsterdam als het middelpunt daarvan. Het is te zien in dit cartoon van The New Yorker vroege, toen alle delecter was, was alles beter.

Bulletin 27 van Richard Long, In the Room with an empty chair van Richard Long, 1975

Bulletin 24 van Ian Wilson, In search of the miraculous, 1974

Art & Project Bulletins

Het Financieel Dagblad: <http://fd.nl/persoonlijk>

Exhibition

MIDPOINT AMSTERDAM BY SANDRA JONGENELEN

Artists like Sol LeWitt and Lawrence Weiner were eager to work with Amsterdam's gallery Art & Project, which existed until 2001. Their entire legendary collection of *Bulletins* is now on view in the Netherlands.

Forget New York, London, or Paris. Those who wanted to know what art was all about in the 1970s travelled to Amsterdam. It was there that the Stedelijk Museum, together with galleries and international artists, set the tone. The gallery Art & Project, which opened in 1968, played a major role in this regard. Early on it showed the work of international artists who in the later decades grew to stardom: Sol LeWitt, Lawrence Weiner, Daniel Buren, but also the Dutch Jan Dibbets and Ger van Elk, among others.

The Art & Project founders Geert van Beijeren and Adriaan van Ravesteijn are no longer alive but their art collection has largely been preserved. They donated works to the Kröller-Müller Museum, the Municipal Museum of the Hague, and the Museum Boijmans Van Beuningen.

The Museum of Modern Art (MOMA) in New York received the *Bulletins* that were published between 1968 and 1989. Six years ago the museum organized a related exhibition. Now the whole collection of 156 pieces can be seen in Amsterdam for the first time.

The word "bulletin" sounds a touch dated, but these are in fact artworks on paper. It is most remarkable that the gallery owners solicited one artist for each. Within the limitations of a single sheet of A3-size paper he (a woman was asked only twice) was given *carte blanche*. Bas Jan Ader, in his 1975 edition, showed a photograph of himself in a sailboat with the subscript "In search of the miraculous". Shortly after, he embarked on a project with the exact same name: he attempted to cross the Atlantic Ocean in a sailboat. This cost him his life.

A modern take on the Amsterdam tradition of a merchant
A playful mix of life and commerce
A radical shift in showcasing contemporary art
Art space founded by Marsha Plotnitsky in 2012

Art & Project Bulletins
Through December 18
The Merchant House, Amsterdam
merchanthouse.nl

In the pre-Internet age, Carl Andre used his bulletin as a means of solicitation. The American appealed to the collectors of his work to come forward because he wanted to compile a catalogue.

Still more radical

In some cases, the audience was part of the artwork. Jan Dibbets's *Bulletin* included a request to send back half of the sheet (stamped) by return mail. In the gallery in Amsterdam black-lined maps were displayed, detailing the journeys of the returned items.

Ian Wilson sent an empty bulletin with only the date. There was no exhibition.

This type of conceptual art was also central to the work of New Yorker Robert Barry, who turned his *Bulletin* into a thought experiment. Its front page stated practical information such as his show's opening hours. Inside, he typed the sentence: "During the exhibition the gallery will be closed." Still more radical was Ian Wilson, who sent the reader a blank *Bulletin* containing only the date. There was no exhibition. Daniel Buren deserves the crown: at his request *Bulletin 24* was not published.

The first ten years saw 108 *Bulletins* leave the press. These were the years when conceptual art flourished, and Amsterdam was its midpoint. To quote that cartoon from *The New Yorker*: "Everything was better back when everything was worse."

The Merchant House
Herengracht 254
1016 BV Amsterdam
The Netherlands

Open:
Every Friday from
12:00-19:30 and
by appointment